

*Milan Prica: „Političko vaspitanje
i obrazovanje vojnika”*

Ove godine je u izdanju Vojnoizdavačkog zavoda izašla knjiga pukovnika Milana Price: »Političko vaspitanje i obrazovanje vojnika«. Ta knjiga popunjava veliku prazninu u monografskoj građi u toj oblasti, jer su dosadašnje publikacije bile prevashodno metodičkog karaktera. U njoj je naglašen kontinuitet razvoja političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika i objašnjeni su uslovi u kojima se ova veoma važna oblast političkog rada, obrazovanja i vaspitanja ostvarivala. Posebna novost te rasprave je u tome što je u njoj u znatnoj meri primenjen kritički, problemski i polemički pristup.

Autor razmatra političko vaspitanje i obrazovanje vojnika kao globalnu pojavu integrisanu u celinu obuke i vaspitanja u JNA, u politički rad i marksističko obrazovanje u našem društvu. Tim problemima autor je posvetio prvo poglavlje. Potrebu uočavanja mesta i uloge političkog vaspitanja i obrazovanja u pomenutim celinama i delatnostima on obrazlaže, pored ostalog, i objektivnim procenjivanjem njegove funkcije u realizaciji cilja vaspitanja i obrazovanja. Nesumnjivo da je takvo procenjivanje svojevrsna brana, u predimenzioniranju, ali i u umanjivanju značaja političkog vaspitanja i obrazovanja. Zatim obrazlaže relaciju političke edukacije i socijalizacije vojnika i ideološko-političkog obrazovanja starešina.

Drugo poglavlje je posvećeno cilju i zadacima političkog vaspitanja i obrazovanja i ta pitanja celovito objašnjava. Možda je autor mogao da pronađe čvršće kriterije periodizacije razvoja cilja i zadataka, odnosno da pođe od preciznih uslova te klasifikacije. No, ta primedba ne umanjuje rezultate istraživanja i reljefnih karakteristika svih navedenih faza do kojih je Prica došao. Ta primedba se odnosi i na poglavlje o sadržajima političkog vaspitanja i obrazovanja. U po-

menutom poglavlju autor prati razvoj cilja i zadataka, kritički se odnosi prema formulaciji u pojedinim etapama razvoja političkog vaspitanja i obrazovanja, opisujući pri tom uslove (društvene i armijske) što mu omogućava objektivnu ocenu okolnosti koje su uticale na određivanje cilja i zadataka.

U poglavlju o faktorima, autor je izvršio solidnu eksplikaciju mladih pre stupanja u JNA, što je verovatno u vojnoandragoškoj literaturi i jedinstvena obrada njihovih obeležja, značajnih ne samo za političko vaspitanje i obrazovanje već i za obuku i vaspitnje u celini. Zahvaljujući tome čitalac dobija potpunu predstavu o mladima koji su dolazili i koji dolaze na odsluženje vojnog roka, što će koristiti, pre svega, onim starešinama koji učestvuju u vaspitno-obrazovnom radu, ali i svima onima koji se bave vaspitanjem i obrazovanjem vojnika. Važno je takođe, istaći da su sociopsihološke karakteristike mladih i vojnika samo relativno trajne osobine, a to nije izmaklo pažnji autora.

Na području realizacije procesa političkog vaspitanja i obrazovanja, autor je elaborirao više važnih pitanja, pri čemu se u središtu pažnje nalazi aktivnost vojnika u nastavi. Sa tog stanovišta on je kreirao celo poglavlje ove monografije. Time se autor latio izuzetno važne problematike, koja ne samo da upotpunjuje sliku o političkom vaspitanju i obrazovanju već i ukazuje na stalnu potrebu aktiviranja vojnika, kao imperativa uspeha. Znanje kao jedan od zadataka političkog vaspitanja i obrazovanja, prema autorovom mišljenju, pojavljuju se kao motivacioni faktor. To je savremena kognitivna teorija motivacije, jer revolucionarna snaga znanja utiče na stavove vojnika prema osnovnim vrednostima društva i prema samom obrazovanju. U tom poglavlju autor ukazuje na važnost diferencijacije i individualizacije, posebno u uslovima izražene heterogenosti nastavne grupe vojnika. Takođe su vredna njegova zapažanja o problemskom pristupu u realizaciji političkog vaspitanja i obrazovanja i time ova studija poprima praktičan karakter. Vredne su pažnje autorove kritičke primedbe na odnos normativnog i stvarnog, teorijsko-idealnog i realnog. To su značajna pitanja ne samo u vaspitnom radu, nego i šire. To zaslužuje posebnu pažnju u uslovima izraženih društvenih protivrečnosti i ekonomske stabilizacije.

U pogledu korišćenja literature autoru se mogu dati pohvale. On je uložio ogroman trud da prikupi obimnu bibliografiju koja može da posluži korisnicima knjige naročito mlađim, i da ih upozna sa brojnim izvorima. Posebna vrednost date bibliografije biće za sve one starešine koji se bave teorijskim istraživanjem političkog vaspit-

tanja i obrazovanja. Stoga će knjiga dobro doći analitičarima savremene nastave i istraživačima njenog razvoja, i svim onima koji prilaze osvetljavanju bilo kojeg aspekta marksističkog obrazovanja u našoj armiji i društvu. Rad se, dakle, temelji na brižljivom proučavanju gotovo celokupne relevantne literature o političkom obrazovanju i vaspitanju, uključujući i arhivsku građu interne prirode.

Vrednost knjige je u sintetičkom zahvatanju problematike političkog vaspitanja i obrazovanja, čega do sada nije bilo u dovoljnoj meri, jer su ovi problemi do sada najčešće prezentirani u vidu metodike nastave predmeta te delatnosti. Međutim, metodika ni po svojoj prirodi i logičkoj strukturi, nije mogla dati prostor različitim aspektima političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika, koji autor obrađuje. Zbog toga piščeva smelost zaslužuje odobravanje jer šire obrađuje ovaj fenomen, a jedino je tako i mogao da predoči svu celinu i bogatstvo ove važne i složene delatnosti.

Prica je na savremen način razmatrao ulogu nastavnih sredstava u nastavnom procesu. Putem njih se u najvećoj meri ostvaruje princip očiglednosti čija je suština u živom, plastičnom, apstraktno konkretnom misaonom prikazivanju i objašnjavanju društvenih pojava i procesa koji se, u većoj ili manjoj meri, oslanjaju na saznanja i iskustva vojnika.

Trajnija vrednost knjige je i u tome, što je autor prezentirao razvoj političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika sa težištem na aktuelnoj dimenziji, dakle, pitanjima koja i danas zaokupljaju pažnju onih koji se ovom edukacijom bave.

Očigledna je potreba za takvom knjigom, iako se ona pojavljuje dosta kasno u odnosu na dužinu vremena u kome se političko vaspitanje i obrazovanje vojnika razvija, u odnosu na značaj koje ono ima, u odnosu na snage koje se njime bave i u odnosu na efekte koje ono daje. Tako je ona i dobila karakter studije u kojoj je uopštena jedna zaista bogata praksa.

Inspirisan važnošću uloge političkog vaspitanja, autorov ugao gledanja predmeta koji istražuje prevazilazi usko andragoški pristup. Ne može se poreći psihološka, pa i sociološka dimenzija (aspekt) obrazovne i vaspitne delatnosti koja je predmet studije. Zato studija otvara i inicira više važnih pitanja koja će čitaocima zainteresovati za dalja istraživanja, jer podstiče na razmišljanje o potrebi da se dublje elaboriraju neki elementi političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika, koja je autor obrađivao u okviru pojedinih poglavlja.

S obzirom na to da autor pretenduje na celovitu obradu političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika u ovoj knjizi i tu svoju nameru

u velikoj meri ostvaruje, sasvim opravdano se može očekivati da će u njoj naći svoje mesto i poglavlje o vrednovanju ukupnih rezultata koji se u toj oblasti ostvaruju. To je temeljno aksiološko i dokimološko pitanje koje se nalazi u svim fazama razvoja, u ciljevima i zadacima, u sadržajima, u metodičkim rešenjima, i konačno, potrebno je vrednovati i samo vrednovanje. Autor je to poglavlje po mom mišljenju, neopravdano izostavio.

Što se tiče kompozicije i celokupne strukture rada, oni su sasvim prihvatljivi. Međutim, moglo bi se diskutovati o tome da li je, možda, poglavlje o vidovima političkog vaspitanja trebalo doći odmah iza cilja. Da je tako učinjeno, čitalac, posebno onaj koji je manje upoznat sa političkim vaspitanjem i obrazovanjem, imao bi predstavu o vidovima već tokom čitanja poglavlja o sadržajima, što bi mu pomoglo u sagledavanju sadržajne problematike. Moguće je i rešenje istovremene obrade i sadržaja i vidova, s obzirom na to da su se ti elementi tako i razvijali. No, prihvatljiva je i varijanta koju autor zastupa u knjizi.

Knjiga »Političko vaspitanje i obrazovanje vojnika« ima više-struku namenu: (1) da koristi kao sistematizovana i sintetička građa o jednom veoma važnom segmentu našeg vojnog vaspitanja i obrazovanja, koji je imao i trajno ima važnu funkciju u moralno-političkoj izgradnji i borbenom osposobljavanju jedinica i ustanova u našim oružanim snagama. Tako sabrana građa o toj delatnosti i njenoj društvenoj suštini još ne postoji (osim arhivske građe i fragmentarnih rasprava), (2) da koristi kao teorijska dopuna postojeće Metodike (Metodike političkog obrazovanja i vaspitanja vojnika — prim. D.D.), te osnova u njenom daljem razvoju i, (3) da posluži kao podsticaj za istraživački rad u sferi političkog vaspitanja i obrazovanja i, uopšte, marksističkog obrazovanja i osposobljavanja pripadnika JNA. Time bi se ovaj rad približio sličnoj literaturi iz drugih oblasti, pa tako doprineo bogaćenju njenog ukupnog fonda« (iz recenzije pukovnika mr Mirka Koštana str. 2).

Na kraju, potrebno je istaći da knjiga predstavlja značajan doprinos razvoju vojnoandragoške misli kod nas, ali ona ima širi značaj, jer bez obzira na specifiku političkog vaspitanja i obrazovanja vojnika ona je interesantna i za sve one koji se bave marksističkim obrazovanjem u našem društvu, a takvih poslenika ima sve više, naročito posle Desetog kongresa SKJ.

Potpukovnik
mr DRAGOLJUB DAMNJANOVIĆ